

Taristuministri määruse „Ettevõtete energia- ja ressursitõhususe suurendamise ning ohutu materjaliringluse edendamise investeeringutoetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Taristuministri määrusega „Ettevõtete energia- ja ressursitõhususe ning ohutu materjaliringluse suurendamiseks investeeringute toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ (edaspidi ka *TAT*) reguleeritakse toetuse andmise tingimusi „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ raames ettevõtete energia- ja ressursitõhususe ning ohutu materjaliringluse suurendamiseks.

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikega 1.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi ringmajanduse ja finantseerimise valdkonna juhid Toomas Luhse (töösuhe lõpetatud), Mihkel Krusberg (e-post mihkel.krusberg@kliimaministeerium.ee, tel 605 5903) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi on teinud SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel 626 2948). Eelnõu on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Moonika Kuusk (e-post moonika.kuusk@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 24 paragrahvist.

Paragrahvi 1 lõikes 1 nimetatakse, millist poliitikaeesmärki aitab eelnõukohane määrus saavutada. EL-i struktuuritoetuse kasutamisel Eestis on toodud välja strateegiliselt olulised tegevused. Strateegiliselt oluline on tegevus, millega antakse märkimisväärne panus programmi eesmärkide saavutamisse ja mille suhtes kohaldatakse teatavaid seire- ja teabevahetusmeetmeid. Üks neist on ressursitõhususe investeeringuks antav toetus.

Lõige 2 sätestab, millise programmi alusel toetust eraldatakse ning millist tulemust meede aitab saavutada. Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist Eesti riigi aastate 2025–2028 eelarvestrateegia programmi „Elukeskkond ja ringmajandus“ meetme „Ringmajanduse poliitika“ tegevuse „Ringmajanduse korraldamine“ tulemuste saavutamiseks.

Lõike 3 kohaselt kajastatakse toetust perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetmete nimekirjas meetmes number 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ ja sekkumises number 21.2.4.12 „Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine“.

Lõikes 4 täpsustatakse, et toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja -metoodikad vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–

2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-le 7.

Seirekomisjoni 31.05.2022. a kinnitatud (muudetud 12.04.2023 ja 16.05.2024) „Läbivad valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava poliitikaeesmärkidele ning nende raames toetatavatele meetmetele“ punkti 3 kohaselt vastavaks tunnistatud projekte hinnatakse viie kriteeriumiga. Need on järgmised:

- 1) projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele;
- 2) projekti põhjendatus;
- 3) projekti kulutõhusus;
- 4) toetuse taotleja suutlikkus projekt ellu viia;
- 5) projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrategia aluspõhimõtete ja sihtidega.

Nimetatud nõude täitmisega seotud detailne info esitatakse määruse eelnõu §-s 14.

Kliimaministeeriumi moodustades ei planeeritud eraldi riiklikku keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD). Seirekomisjoni kinnitatud esimese valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku arengu sihtide seadmisel valdkonna strateegiline arengudokument („Riigi jäätmekava 2023–2028“) ning toetuse abil „Eesti 2035“ sihti panustamine.

Pärast Kliimaministeeriumi moodustamist hakati koostama ministeeriumi terviklikku strateegilist vaadet, mille tulemusena kujundati kaks tulemusvaldkonda: 1) kliima, energeetika ja elurikkus; 2) elukeskkond, liikuvus ja merendus. Kliima, elurikkuse, kiirguse ja välisõhu teemad kuuluvad kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonda. Ringmajanduse, jäätmete, mere ja vee teemad kuuluvad elukeskkonna, liikuvuse ja merenduse tulemusvaldkonda. Ruumiandmed ja maa korralduse teemad liikusid Kliimaministeeriumi moodustamisel Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumisse. Veel ei ole otsustatud, millised uued riiklikud (valdkondadeülesed) arengukavad Kliimaministeeriumi teemasid katma hakkavad ja millal uusi riiklikke arengukavasid koostama hakatakse.

Toetusi planeerides ja andes lähtutakse valdkondliku arengu tagamiseks arengukava „Eesti 2035“ riigi eelarvestrategia 2025–2028 elukeskkonna ja ringmajanduse programmi kooskõlast Eesti pikaajalise arengustrategia aluspõhimõtete ja sihtidega (määruse eelnõus on need sätestatud § 3 lõigetes 3 ja 4 ning seda hinnatakse eelnõu §-s 14) ning rakenduskavas seatud erieesmärgi ja poliitikaeesmärgi saavutamiseks „Riigi jäätmekavast 2023–2028“ (seda hinnatakse eelnõu §-s 14). „Eesti 2035“ arengukava koostamisse kaasati laiem avalikkus nn arvamusrännaku vormis, kus kõigil huvilistel oli võimalus üleriigilise strateegia kujundamisel kaasa rääkida. Lisaks tutvustati plaanitavaid rakenduskavakohaseid sekkumisi 2022. aasta sügisel suuremates linnades üle Eesti.

Tegevus toetab ka otsuse „Kliimapolitiika põhialused aastani 2050“ eesmärkide saavutamist. Selle dokumendi viienda punkti kohaselt seotakse majanduskasv lahti esmase tooraine kasutamise kasvust ressursitõhusa ringmajanduse edendamise kaudu, arvestades säästva arengu eesmarke ning eelkõige säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid. Tegevusega panustatakse „Riigi eelarvestrategia 2025–2028“ elukeskkonna ja ringmajanduse programmi eesmärgi saavutamisse, sest Eesti ressursitootlikkus on jätkuvalt väike (2022. aasta tase 0,69 €/kg) ja vajab lisainvesteeringuid. Perioodil 2013–2022 on Eestis ressursitootlikkus suurenenud 32% (2013 = 100%), selle näitajaga on Eesti Euroopa Liidus Iirimaa järel teisel kohal. Ressursitootlikkuse paranemisele on mh aidanud kaasa ressursitõhususe meetmetel põhinevad

investeeringud. Ressursitootlikkuse suurendamiseks on vaja jätkata investeeringute toetamist, sest Eesti ressursitootlikkus on nominaalselt Euroopa Liidu keskmisest (2,13) siiski märkimisväärselt väiksem. Toetuse andmise tingimused on kooskõlas eelnimetatud strateegiatega ning suunatud nimetatud eesmärkide saavutamisse. Toetuse andmise tingimused on kooskõlas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ strateegiliste eesmärkidega, eelkõige panustatakse jäätmekava erieesmärgi 3.1: kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimine ja korduskasutuse edendamine. Tõhusalt korraldatud ringmajanduse eesmärk on kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõjude vähendamine läbi uute ringmajanduslike mudelite soodustamise ja jäätmetekke vähendamise.

Lõikes 5 antakse teada, et kavandatava määruse alusel ei toetata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 artiklis 7 nimetatud tegevusi. Toetust makstakse Ühtekuuluvusfondist, arvestades, et toetada ei saa Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määruse (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artikli 7 alusel.

Paragrahvis 2 määratletakse eelnõukohases määruses kasutatavaid termineid.

Paragrahvi punktides täpsustatakse termineid määruse tähenduses, et oleks võimalik sätestada ja piiritleda rahastatavad tegevused, nende prioriteetsus ning projekti panus meetme eesmärkidesse.

Punktis 1 määratletakse, et abikõlblik kulu on kulu, mille aluseks olev tegevus toimub ja kuludokument tekib abikõlblikkuse perioodil ning kulu aluseks olev tegevus on kooskõlas kehtiva õigusega, eelkõige ühendmääruse ja kõnesoleva määrusega.

Punktis 2 määratletakse, et abikõlblikkuse periood on ajavahemik, mille jooksul algavad ja lõpevad projekti toetatavad tegevused ning tekivad projekti tegevuste elluviimiseks vajalikud abikõlblikud kulud.

Punkti 3 kohaselt on alginvesteering investeering, mis vastab Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) EL-i aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (edaspidi *üldine grupierandi määrus*), artikli 2 punktis 49 esitatud määratlusele.

Punktis 4 määratletakse, et põhimõte „ei kahjusta oluliselt“ on põhimõte, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile. See põhimõte tähendab, et toetatavad tegevused ei või oluliselt kahjustada ühtegi kuuest keskkonnaeesmärgist, milleks on kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine, vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse, üleminek ringmajandusele, saastuse vältimine ja tõrje, elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine. Punktis 5 määratletakse, et EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) on Euroopa Liidu keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem.

Punktis 6 määratletakse, et energiaauditi miinimumnõuded on nõuded, mis on kehtestatud majandus- ja taristuministri 22.12.2016. a määruses nr 76 „Energiaauditi miinimumnõuded“.

Punktis 7 määratletakse, et energiasäästuprojekt on auditi tulemusel soovitatav investeering energiasäästu saavutamiseks.

Punktis 8 määratletakse, et energiatõhusus on energiakasutuse vähenemine tegevuse, protsessi, väljundi või pindala ühiku kohta.

Punktis 9 määratletakse, et innovatsioon on uute ideede ja teadmiste kasutamine uudsete lahenduste rakendamiseks, hõlmates toodete ja teenuste väljatöötamist ning uuendamist (tooteinnovatsiooni), uute asjaomaste turgude hõivamist ja laiendamist (turuinovatsiooni), uute tootmis-, tarne- ja müügimeetodite loomist ning juurutamist (protsessiinnovatsiooni), uuendusi

juhtimises ja töökorralduses (organisatsiooniinnovatsioon) ning töötingimuste ja personali oskuste arendamist (personaliinnovatsioon).

Punktis 10 määratletakse, et keskkonnajuhtimissüsteem on kõnesoleva eelnõu tähenduses Euroopa Liidu (EMAS) või rahvusvahelise energia- või keskkonnajuhtimissüsteemi standardi (ISO 50001, ISO 14001) kohane juhtimissüsteem, mis vastab energiamajanduse korralduse seaduse §-le 27.

Punktis 11 määratletakse termin „kliimakindluse tagamine“. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel lähtutakse ühendmääruse lisast 3. Toetatavad tegevused ei tekita eeldatavasti kahju kliimamuutuste leevendamisele, st ei põhjusta olulist kasvuhoonegaaside heidet. Pigem on mõju positiivne, ressursi- ja energiatõhusamast tootmisest tingituna väheneb vajadus toota ja ammutada uusi materjale, millega kaasneks kasvuhoonegaaside heide. Seda arvamust toetab eelnevate toetusvoorude kogemus energia- ja ressursitõhususe suurendamise ning ohutu materjaliringluse edendamise investeeringute toetamisel. Toetust on küsitud investeeringuteks, millega ei põhjustata olulist kasvuhoonegaaside heidet. Seetõttu kohaldatakse kliimakindluse tagamise kohustusliku hindamise andmekoosseisule vaid ühendmääruse lisa 3 B-osa. Kliimakindluse tagamiseks tehakse kliimakindluse hindamine ning esitatakse rakendusüksuse kehtestatud juhendi kohaselt vastav analüüs koos taotlusega. Kliimakindluse tagamise hinnang taristuinvesteeringute puhul, mille kestus on vähemalt viis aastat, esitatakse. Taristu on näiteks hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu), jäätmete käitlussüsteemid, muud materiaalsed varad. Kliimakindlus tuleb tagada taristuprojektide puhul, kui rajatakse uus taristu või uuendatakse või laiendatakse olemasolevat taristut ning nende kestvus on vähemalt 5 aastat. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2030. aastaks saavutatava kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgiga ning 2050. aastaks saavutatava kliimanetraalsuse eesmärgiga.

Projektide korral, mida hakatakse määruse alusel toetama, on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektid peavad suurendama energiatõhusust, et hoida kokku energiakulu, ning toetama kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamist.

Punktis 12 määratletakse termin „ohtlik aine“. Selleks kasutatakse termini „ohtlikud kemikaalid“ määratlust kemikaaliseaduse § 3 lõikes 2, kus see on defineeritud klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määruse (EÜ) nr 1272/2008 ehk CLP-määruse¹ kaudu. Tähtis on märkida, et olulised on aine omadused, mitte selle kogus. Ohtlikud ained võivad oma omaduste tõttu kahjustada tervist, keskkonda või vara. Määruse eelnõus on kasutatud terminit „ohtlikud ained“, kuna see on kooskõlas valdkonda reguleerivates EL-i õigusaktides sätestatud terminitega.

Punktis 13 määratletakse termin „ohtlike ainete kasutamisega seotud audit“. Toetust antakse sellise nimetusega auditile, kuid auditi täpsem fookus ja sisu võib ettevõtete tegevusvaldkonna tõttu oluliselt erineda. Üldistatult võib seda auditit nimetada ka kemikaaliauditiks. Koolitus, mis toetab ohtlike ainete kasutamisega seotud auditite tegemist, toimub kliiministri käskkirja nr 361 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine ringmajanduse alase teavituste ja koolituste läbiviimiseks ning lahenduste rakendamiseks“ kaudu. Auditi metoodilise juhendi „Nõuded ohtlike ainete kasutamisega seotud auditile“ lõplik versioon töötatakse välja koostöös rakendusüksuse ning töörühmaga. Metoodiline juhend lähtub muu hulgas Euroopa Komisjoni teatises „Kestlikkust toetav kemikaalistrateegia. Mürgivaba keskkonna loomise suunas (COM(2020) 667)“ nimetatud suundadest, näiteks ohutuks ja kestlikuks kavandatud ainete, materjalide ja toodete väljatöötamise raamistikust. Auditi metoodilise juhendi keskpunktis on ohutu materjaliringluse

¹ Klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrus (EÜ) nr 1272/2008, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32008R1272>.

investeeringuvajaduste väljaselgitamine lähtudes EL-i kestlikkust toetava kemikaalistrateegia suundadest. Lõplik meetoodiline juhend avalikustatakse rakendusüksuse koduleheküljel enne toetuse taotlusvooru avanemist.

Punktis 14 määratletakse, et ohutu materjaliringlus on kontseptsioon, mis käsitleb ohutu ja kestliku disaini põhimõtet kemikaalide kasutamisel nii toodetes kui ka protsessides, et materjalid oleksid kestlikud ja ringlusse võetavad.

Punktis 15 määratletakse, et omafinantseering on toetuse saaja kantav osa abikõlblikest kuludest, mida toetusest ei hüvitata.

Punktis 16 määratletakse, et projekt on kindlaks määratud tulemuse, eelarve ja piiritletud ajaraamiga tegevus või seotud tegevuste kogum, millega kaasnevate kulude hüvitamiseks toetust taotletakse või kasutatakse.

Punktis 17 määratletakse, et projekti kogumaksumus on projekti elluviimiseks tehtavate abikõlblike ja abikõlbmatute kulude kogusumma. Projekti kogumaksumus on välja toodud taotluses ja toetuse andmise otsuses.

Punktis 18 määratletakse, et ressursiaudit on audit, mis on koostatud juhendi „Nõuded ressursiauditile“ kohaselt ning kus antakse detailne analüütiline ülevaade, mis on ressursisäästuprojekti alus ja mis sisaldab säästuvõimaluse hinnangut, projekti kirjeldust ja tasuvushinnangut, soovituslikku tegevuskava ning seireplaani.

Punktis 19 määratletakse, et ressursid on kõige üldisemas tähenduses tootmisvahendid ja -tagavarad, mida on võimalik kasutada, ehk toodangu tootmiseks vajalik materjal (toore, jäätmed ja tootmisjäätmed, kütus ja vesi) ning elektri- ja soojusenergia.

Punktis 20 määratletakse, et ressursitootlikkus on materjali kasutamise tõhusust väljendav näitaja, mis näitab, mitu lisandväärtuse eurot on suudetud luua ühe kilogrammi materjali kasutamise abil. Projekti stsenaariumi ressursitootlikkuse (€/€) arvutamisel jagatakse detailses auditis defineeritud tootmisobjekti toodangu projekti stsenaariumi kasuliku eluea keskmine müügitulu (€/a) arvutatud projekti stsenaariumi keskmise ressursikasutusega (€/a), kusjuures valemis kasutatakse vastavate ressursside kasuliku eluea keskmist maksumust.

Punktis 21 määratletakse, et ressursitõhusus on toodanguüksuse tootmiseks vajalike sisendite koguse vähendamine või esmaste sisendite asendamine teisest sisenditega.

Punktis 22 määratletakse, et suurettevõtja on ettevõtja, kes ei vasta väike- või keskmise suurusega ettevõtja määratlusele.

Punkti 23 järgi mõeldakse Tallinna regiooni all Tallinna linna, Maardu linna, Harku valda, Saue valda, Saku valda, Kiili valda, Rae valda, Jõelähtme valda, Viimsi valda.

Punkti 24 järgi mõeldakse Tartu regiooni all Tartu linna haldusüksusena. Tartu linn koosneb järgmistest asulatest: Tartu linnast, Ilmatsalu ja Märja alevikust ning Haage, Ilmatsalu, Kandiküla, Kardla, Pihva, Rahinge, Rõhu, Tähtvere, Tüki ja Vorbuse külast.

Punktis 25 määratletakse, et tootmisjäät on materjal, mida ei toodeta tahtlikult, vaid mis on tootmisprotsessist üle jääv materjal või muu ressurss.

Punktis 26 määratletakse, et tootmisüksus on eraldiseisev hoonete, rajatiste või seadmete kompleks, mille eraldiseisvuse tõttu on võimalik välja arvutada selle majanduslikud näitajad – tootmismaht, kulu ja tulu – ning millesse tehtav investeering on käsitatav terviklahendusena.

Punktis 27 määratletakse, et uut majandustegevust soodustav alginvesteering on investeering, mis vastab üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 51 esitatud määratlusele.

Punktis 28 määratletakse, et ümberpaigutamine on sama või sarnase tegevuse või selle osa üleviimine ühest Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi EMP) lepingu osalisriigi ettevõttest teise EMP lepingu osalisriigis asuvasse ettevõttesse, kuhu toetatav investeering tehakse. Ümberpaigutamine toimub siis, kui toode või teenus täidab nii algses kui ka toetatavas ettevõttes vähemalt osaliselt sama otstarvet ja vastab sama liiki tarbija nõudmistele või vajadustele ning EMP lepingu osalisriigis asuva abisaaja ühes ettevõttes lähevad samal või sarnasel tegevusalal kaduma töökohad.

Punktis 29 määratletakse, et väike- või keskmise suurusega ettevõtja on ettevõtja konkurentsiseaduse § 2 tähenduses ja kes vastab üldise grupierandi määruise lisas I sätestatud kriteeriumidele.

Paragrahvis 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ning toetuse oodatav tulemus.

Toetuse andmise eesmärk on suurendada ettevõtete ressursi- ja energiatõhusust ning edendada ohutut materjaliringlust, võttes kasutusele innovaatilisi rohetehnoloogiaid ja -lahendusi ning aidates seeläbi kaasa kliimanetraalsele majandusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Toetuse andmise põhjus on eelkõige Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukus, mis on üks suuremaid EL-is². Selle parandamiseks on vaja teha investeeringuid innovaatilistesse rohetehnoloogiatesse ja ressursitõhusatesse lahendustesse. Kõnealuse meetme kohane tegevus peab soodustama selliste investeeringute tegemist ettevõtetes. Majanduses jäetakse kõrvale väärtuslikke materjale, mistõttu suureneb nõudlus ja konkurents ammenduvate ja mõnikord nappide ressursside järele. Lisaks kahjustab surve loodusvaradele üha rohkem keskkonda. Seetõttu võib ressursside tõhusam kasutamine anda olulist majanduslikku ja keskkonnaval kasu. Lisaks on ressursi tõhusamal kasutamisel oluline mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisele (on hinnatud, et toodetega on seotud 45% kogu heitest³, et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Riigi konkurentsivõime sõltub üha enam majanduse ressursi- ja energiamahukusest ning eri sektorite võimest kasvatada ressursi- ja energiasäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Ettevõtete sammud tootmise tõhustamisel, sh materjalide ja jäätmete ringlussevõtu suurendamisel, jäätmetekke vähendamisel ning energiakasutuse optimeerimisel on olnud ebapiisavad. Käsikäes majandusarenguga suurenevad jätkuvalt energia- ja loodusressursside kasutus, jäätmetekke ja negatiivsed keskkonnamõjud. Konkurentsivõimelise ja mitmekesise tööstusbaasi säilimiseks ning arengu jätkumiseks tuleb muuta tööstussektor senisest energia- ja ressursitõhusamaks, edendada loodusressursside kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada investeeringuid tehnikasse. Konkreetseid lahendused võivad olla näiteks liiniseadistused, automaatika jms. Samuti tuleneb toetuse andmise eesmärk energiatõhususe direktiivist (EU/2023/1791), mis suurendab märkimisväärselt EL-i energiatõhususe ambitsioone. Ohutu materjaliringluse toetamine – sageli ka puhta tootmise toetamine – on oluline mitmel tasandil, sest see aitab lahendada nii keskkonna kui ka majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme ning on ringmajanduse alus. Ohutu materjaliringlus aitab vältida ohtlike ainete sattumist keskkonda ning võimaldab materjale hoida majanduses kauem, vähendades vajadust uute ressursside järele ja seeläbi ka CO₂ heidet. Toetuse mõju väljendub nii Eesti keskkonnajalajälje vähenemises kui ka ringmajanduse printsiipidel põhineva ettevõtluse arendamises. Ressursside tõhusamal kasutamisel on oluline mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisele, et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele.

Üleminek ringmajandusele on konkurentsivõime suurendamise ja üleilmsete suundumuste vältimatu eeltingimus. Kavandatud meetmed on kooskõlas 2020. aasta riigiaruandega ja suunatud järgmistele teemadele: 1) olulised investeerimisvajadused ringmajanduses, 2) väike ressursitootlikkus ning 3) suure kodumaise materjalitarbimise ja jäätmetekke tõttu pärssitud konkurentsivõime.

Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste alus on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimanetraalsele ringmajandusele (nagu on sätestatud lisas D), samuti EL-i uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia. Toetatav

² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/monitoring-framework>

³ <https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture>

tegevus aitab saavutada EL-i ringmajanduse tegevuskava eesmärki kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega. Kliimaminister kinnitas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ 20. detsembril 2023. aastal. Kavas antakse ülevaade olulisematest jäätmekäitluse põhimõtetest, valitsevast olukorrast ja eelmise, 2014.–2020. aasta jäätmekava eesmärkide täitmisest, samuti uue jäätmekava strateegilistest eesmärkidest ja meetmetest.

Riigi jäätmekava lähtub kolmest strateegilisest eesmärgist:

- 1) kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimine ja korduskasutuse edendamine;
- 2) ohutu materjaliringluse suurendamine;
- 3) jäätmekäitluse mõjudega arvestamine ning nende vähendamine nii inim- kui ka looduskeskkonnale tervikuna.

Jäätmekava eesmärkide seadmisel ja meetmete valikul on arvestatud ringmajanduse põhimõtetest lähtuval majandusmodelile ülemineku ja kliimaeesmärkide saavutamise vajadusega.

Lõigetes 3 ja 4 kirjeldatakse, et toetatavates tegevustes arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega ja panustatakse Riigikogu otsuse „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ (edaspidi „Eesti 2035“) aluspõhimõtete hoidmisesse. Tuuakse välja „Eesti 2035“ siht ja näitajad, mille saavutamisele eelnõus kirjeldatud toetatavate tegevustega kaasa aidatakse.

Toetatavad tegevused peavad aitama kaasa „Eesti 2035“ sihi „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja alamsihi „Eesti majandus on tugev ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning leiab uusi äri võimalusi“ saavutamisse. Eesmärk on uuendusmeelne ja teadmispõhine Eesti majandus, milles kasutatakse uusi tehnoloogiaid ja ärimudeleid ning paindlikke töövorme. Võimalus on luua soodsad tingimused ettevõtluse teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks, teadlased ja ettevõtted saavad teha omavahel koostööd. Eesti majanduskeskkonna suund on kutsuda töötama, ettevõtteid asutama või siitkaudu virtuaalselt äri ajama, investeerima ning looma ja katsetama uusi lahendusi, millest on kasu ühiskonnale laiemalt.

Määruse nõuetele vastavad projektid aitavad hoida „Eesti 2035“ aluspõhimõtteid ja saavutada sihti „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ moel, mis toetab keskkonna- ja kliimaeesmärke ning asjakohasel juhul ka tasakaalustatud regionaalset arengut ja võrdseid võimalusi ning ligipääsetavust. Seda seost kajastatakse järgmiste näitajate abil:

- 1) keskkonnatrendide indeks;
- 2) väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL-i 27 liikmesriigi keskmisest, kohaldub tegevustele väljaspool Harjumaad.

Võrdseid võimalusi see määrus ei puuduta, kuna määruse alusel antakse toetust ettevõtetele ning ellu viidavad projektid ei ole suunatud avalikkusele. Toetatavate tegevuste iseloomu tõttu (investeeringud ressursi- ja energiatõhususe suurendamiseks ning ohtlike ainete kasutamise vähendamiseks) puudub seos võrdsete võimaluste horisontaalse põhimõttega.

Soolist võrdõiguslikkust see määrus ei puuduta, kuna määruse alusel antakse toetust ettevõtetele ning ellu viidavad projektid ei ole suunatud avalikkusele. Toetatavate tegevuste iseloomu tõttu (investeeringud ressursi- ja energiatõhususe suurendamiseks ja ohtlike ainete kasutamise vähendamiseks) puudub seos soolise võrdõiguslikkuse horisontaalse põhimõttega.

Ligipääsetavus tagatakse käesoleva määruse § 20 lõikes 6 sätestatud nõude abil. Toetuse kasutamisel tuleb tagada erivajadustega inimestele ligipääs avalikkusele pakutavatele lahendustele ja teenustele ning tegevustele. Üldiselt määrus seda küsimust ei puuduta, kuna määruse alusel antakse toetust ettevõtetele ning ellu viidavad projektid ei ole suunatud avalikkusele. Toetatavate tegevuste iseloomu tõttu (investeeringud ressursi- ja energiatõhususe suurendamiseks ja ohtlike ainete kasutamise vähendamiseks) puudub seos ligipääsetavuse horisontaalse põhimõttega.

Regionaalarengu toetamiseks peetakse meetme rakendamisel silmas tasakaalustatud regionaalse arengu eesmäärke, mille saavutamist hinnatakse töövõljakuse regionaalsete erisuste kahanemise järgi. Ressursitõhususe kasvul on suur potentsiaal suurendada töövõljakust ning panustada mõõdikusse „väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“. Projektiga ei panustata sellesse näitajasse, kui projekti viiakse ellu Tartu- ja Harjumaal. Arvestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusplaani ülesandega suunata ettevõtlusmeetmete „Nutikam Eesti“ ja „Rohelisem Eesti“ puhul vähemalt 40% toetustest väljapoole Tallinna ja Tartu regiooni. Eelneva perioodi sarnase toetusmeetme andmestikust⁴ nähtub, et ressursiinvesteeringute toetused jagunesid maakonniti valdavalt korrelatsioonis töötleva ja määtootuse ettevõtete arvuga maakonnas (v.a Harju- ja Ida-Virumaal) ning Harjumaal ja Tartumaal ettevõtjaid toetavate projektide arv ja toetusmaht jäid 60% piiresse kõigist toetatud projektidest ja kogu toetusmahust, seega ei ole täiendavate piirangute seadmine regionaalsete piirkondade vahel vajalik. Küll aga jälgitakse tegevuse elluviimise jooksul toetuse maakondlikku jaotust ning vajaduse korral kavandatakse muudatused toetuse andmise tingimustes. Ida-Virumaal saadi toetust proportsionaalselt vähem võrreldes mäe- ja töötleva tööstuse ettevõtete arvuga piirkonnas. Osalt võib see olla tingitud asjaolust, et käesolevat määrust ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklis 7 toodud tegevustele, millega tegelevaid ettevõtteid on Ida-Virumaal enam. Küll aga rakendatakse Ida-Virumaal ettevõtetele kõrgemat regionaalabi määra. Tasakaalustatud regionaalse arengu tagamiseks suunatakse vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest toetusteks tootmisüksustesse väljaspool Tallinna ja Tartu regioone. Tasakaalustatud regionaalse arengu toetamist kajastatakse asjakohastel juhtudel näitajaga „Väljaspool Harjumaad loodud SKP elaniku kohta EL 27 keskmisest“. Selle näitaja puhul on kõige halvemas seisus Hiiumaa, Põlvamaa, Valgamaa ja Võrumaa, jäädes 32% ja 35% vahele, samal ajal kui Harjumaal on see näitaja 121% ja Tartumaal 80%. Meetmeid rakendades tuleb püüelda selle poole, et regionaalsed erinevused väheneksid. Osa toetusi suunatakse ka Harjumaale, need projektid selles näitajas ei kajastu.

Kliima- ja keskkonnahoid on väga tähtsad, sest toetatavad tegevused edendavad ressursitõhusale majandusele üleminekut. Toetuse andmise eesmärk on rakendada Eestis ringmajanduse põhimõtteid erinevatel tasanditel. Info sihi ja näitaja kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Projektiga panustatakse „Eesti 2035“ näitajasse „keskkonnatrendide indeks“ ja näitajasse „säästva arengu riikliku strateegia“, „EMAS-i keskkonnajuhtimissüsteemi rakendajad“ ja „ISO keskkonnajuhtimissüsteemi rakendajad“. Esimene „säästva arengu riikliku strateegia“ näitaja on ka valitsuse tegevusprogrammi mõõdik, mis näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses. Investeeringutega ressursi- ja energiatõhusamate toodete tootmisse ja teenuste osutamisse suurendatakse ressursitootlikkust ning panustatakse ka vastavasse näitajasse. Tootmisel ohtlike ainete tagatakse, et tooted on hilisemas olulusringi etapis võimalik ringlusse võtta, panustades sellega mõõdikusse „ringleva materjali määr“.

⁴ allikas: struktuuritoetuse registri aruandlussüsteem, aruanne kajastab andmeid seisuga 23.08.2023

Toetatakse terviklikke insenertehnilisi lahendusi, millega kaasneb ressursisääst. Lahendused hõlmavad nii tootmis- kui ka tarneahelate tõhustamist. Terviklike lahenduste all mõistetakse selliseid lahendusi, mis hõlmavad näiteks tegevusi alates tootmise optimeerimisest kuni hoonete renoveerimiseni või ressursisäästlikumaks muutmiseni. Oluline on esmalt hinnata olemasolevat ressursikasutust ja alles siis dimensionida tulevast kasutust.

Toetatakse tehnoloogiate uuendamist (sh süsteemide parandamist), mille tulemusena nõuab sama toodangu tootmine vähem ressursi. See võimaldab sama toorainehulgaga saada rohkem toodangut, panustades sellega mõõdikusse „ressursitootlikkus, euro/kg“.

Toetust antakse ka, et soetada seade oma tootmisjääkide kasutamiseks, millega vähendatakse primaarse ja suurendatakse teisese toorme kasutamist tootmisprotsessis. Toetatakse lahendusi, mille tulemusena saab ettevõtte ära kasutada enda tegevuses tekkivaid tootmisjääke, panustades selle tegevusega mõõdikusse „ringleva materjali määr“.

Toetuse saajad toetuse taotlemisel a kinnitavad, kas nende projekt on kooskõlas kliima- ja keskkonnahoidu panustamise nõuetega. Projekt on kooskõlas, kui toetuse saaja täidab kõiki määruses sätestatud nõudeid.

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu EL-i põhiõiguste harta nõuetega, sh on see kooskõlas põhiõiguste harta jaotisega „Võrdsus“ (artiklid 20–26).

Lõigetes 5 ja 6 selgitatakse, millisesse rakenduskava väljundnäitajasse ja rakenduskava tulemusnäitajasse panustatakse. Selle aluseks on tabelis 1 ja 2 esitatud andmed. Iga toetatava projektiga peab panustama väljund- ja tulemusnäitajasse. Näitajate sisu ja aruandluse tingimusi kirjeldatakse perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas. Näitajate täitmisest raporteeritakse siis, kui projekt on lõppenud.

Tabel 1. Meetme nimekirja väljundnäitaja sihttaseme prognoos selle määruse alusel toetamise korral

Perioodi 2021–2027 rakenduskava väljundnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase ja aasta	2024. a vahesihttase	2029. a sihttase	Selgitav teave
Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad (ettevõtjad)	Ei kohaldu	0	50	Rahalist toetust saanud unikaalsete ettevõtete arv. Näitaja täitmist raporteeritakse pärast projekti tegevuste lõpetamist lõpparuandega.

Meetme nimekirja väljundnäitajasse planeeritud panustamised sekkumiste kaupa:

21.2.4.12. Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine – 75;

21.2.4.11. Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus – 10;

21.2.4.13. Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine – 50;

21.2.4.15. Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine – 15.

Määruse abil on võimalik toetada sekkumises 21.2.4.12 rohkem ettevõtjaid, kui algselt oli planeeritud. Sisuline tegevus on rakenduskavas tervikuna välja toodud. Sekkumiste 21.2.4.13 ja sekkumiste 21.2.4.15 toetatavaid tegevusi toetatakse sekkumise 21.2.4.12 eelarve alt.

Üldine väljundnäitaja saavutustase ei muutu. Kuna toetusi antakse jooksvalt, siis on ennatlik teha meetme nimekirjas sekkumiste kaupa planeeritavaid sihttasemete muudatusi.

Tabel 2. Rakenduskava tulemusnäitaja sihttaseme prognoos selle määruse alusel toetamise korral

Perioodi 2021–2027 rakenduskava tulemusnäitaja nimetus ja mõõtühik, kood	Alg-tase	Aasta	2024. a vahe-sihitase	2029. a siht-tase	Selgitav teave
Esmase toorme sääst projektidega (tonni aastas)	0	2021	ei kohaldu	2000	Toetatud projekti tulemusel tekkiva esmase toorme sääst ühe aasta kohta. Saavutustaset raporteeritakse üks aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes. Arvutusmetoodika on leitav KIK-i veebilehelt.

Meetme nimekirja tulemusnäitajasse planeeritud panustamised sekkumiste kaupa:

21.2.4.12. Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine – 37 500;

21.2.4.11. Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus – 500;

21.2.4.13. Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine – 2000;

21.2.4.15. Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine – 40 000.

Toetuste abil on võimalik saavutada tõenäoliselt esmase toorme sääst projektidega sekkumises 21.2.4.12 rohkem kui teistes sekkumistes, kui algselt oli planeeritud.

Üldine tulemusnäitaja saavutustase kavandatava määrusega ei muutu. Kuna toetusi antakse jooksvalt, siis on ennatlik kavandada ka rakenduskavas sekkumiste kaupa või üldiselt planeeritud sihttaseme muudatusi.

Lõikes 7 sätestatakse, et toetuse andmisel on projekti täiendav spetsiifiline näitaja eelnõukohase määruse § 5 lõike 1 punktides 1–6 nimetatud toetatav tegevus ja selliste tegevuste arv.

Paragrahvi 4 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse määruse rakendusüksus ja -asutus. Rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *rakendusüksus*) ning rakendusasutus Kliimaministeerium (edaspidi *rakendusasutus*).

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse tegevused, mida meetme raames toetatakse.

Lõikes 1 antakse toetust väike- ja suurinvesteeringuteks, et suurendada energia- või ressursitõhusust või vähendada ohtlike ainete kasutamist. Ettevõtte, millel pole ISO 14001, ISO 50001 või EMAS-i sertifikaati, saab ühe taotluse raames taotleda toetust nii nimetatud sertifikaatide taotlemiseks kui ka investeeringuteks energiatõhususe parandamiseks.

Väike- ja suurinvesteeringute erinevus tuleneb toetatavast summast (sätestatud § 9 lõikes 1), sihtrühmast (sätestatud § 10 lõikes 1) ning nõutavast dokumentatsioonist, st investeeringu vastavusest teostatavusuuringule või asjaomasele auditile (sätestatud § 5 lõigetes 3 ja 4).

Toetatavad tegevused hõlmavad terviklike insenertehniliste lahenduste väljatöötamist ja rakendamist, mis toovad kaasa energia- või ressursikasutuse vähenemise (teenuse- või tooteühiku kohta) või ohtlike ainete asendamise ohutute alternatiividega. Lahendused peavad olema põhjendatud ning lähtuma ettevõtte tegevusvaldkonnast ja sisendite-tulemite analüüsist (teostatavusuuring või audit). Projektide puhul eeldatakse süstemaatilist lähenemist, mille aluseks on olemasoleva olukorra kaardistamine ning sihipärane parendustegevus. Lahendused hõlmavad nii tootmis- kui ka tarneahelate tõhustamist. Terviklike lahenduste all mõistetakse selliseid lahendusi, mis hõlmavad näiteks tegevusi alates tootmise optimeerimisest kuni hoonete renoveerimiseni või ressursisäästlikumaks muutmiseni. Oluline on esmalt hinnata olemasolevat energia- või ressursikasutust ja alles siis dimensionida tulevast kasutust. Hoonete puhul tuleb silmas pidada, et need peavad olema otseselt seotud tootmise või teenusega (hoonete soojustamine ja nende energiatõhusamaks muutmine eeldusel, et tegevuse spetsiifikast lähtudes on vaja hoida hoones temperatuuri, rõhku või muud olulist tegurit), mitte aga lihtsalt ettevõtte töötingimuste parandamisega, ilma et koos sellega kasvaks ettevõtte ressursitõhusus. Toetust antakse seadmete soetamiseks ja/või nende väljavahetamiseks uuenduslike, energiat ja ressursi säästvamate seadmete vastu. Toetatakse tehnoloogiate uuendamist (sh süsteemide parandamist), mille tulemusena vajatakse sama toodangu tootmiseks või teenuse pakkumiseks vähem ressursi või kaob vajadus kasutada ohtlikke aineid. See võimaldab sama energia- või toorainehulgaga saada rohkem toodangut ning toodang on olerusingi lõpus lihtsamini ringlusse võetav. Toetatakse lahendusi, mis parandavad ettevõtte tootmisprotsesse. Selleks võib olla protsessi reorganiseerimine või mõni muu lahendus. Samuti antakse toetust, et soetada seade oma tootmisjääkide kasutamiseks, mis vähendab primaarse ja suurendab teisese toorme kasutamist tootmisprotsessis. Toetatakse lahendusi, mis võimaldavad ettevõttel ära kasutada enda tegevuses tekkivaid tootmisjääke. Energia- ja ressursside kulude jälgimiseks ja vähendamiseks toetatakse ka andurite ja mõõturite paigaldamist elektri, gaasi, vee, suruõhu jne tarbimise mõõtmiseks ning taastuenergia ja selle salvestamise lahendusi ettevõtte enda tarbeks. Tegevused võivad sisaldada ka tootmisjuhtimissüsteemide ja hooneautomaatikasüsteemide paigaldamist, nende reaajas juhtimise süsteemide loomist, automaatsete häirete seadistamist, et tootmine või teenuse osutamine oleks energia- ja ressursitõhusam.

Lõige 2 sätestab, et paragrahvi 5 lõike 1 punktides 2 ja 5 nimetatud investeeringut energiatõhususe projekti toetatakse tingimusel, kui ettevõttel on varem või toetuse tulemusel integreeritakse energiatehnikasüsteem ning ISO 14001, ISO 50001 või EMAS-i sertifikaat. Juhtimissüsteem tagab, et energiatõhususe meetmeid rakendatakse läbimõeldult ja süsteemselt, pideva parendamise põhimõttel. Süsteemne lähenemine energiatõhususele tagab pikaajalise ja jätkusuutliku mõju.

Lõige 3 sätestab, et paragrahvi 5 lõike 1 punktides 1, 2 ja 3 nimetatud investeeringut ressursitõhususse või ohtlike ainete kasutamise vähendamisse toetatakse juhul, kui ettevõtte projekt vastab teostatavusuuringule, mis on tehtud rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi. Alternatiivina võib projekt toetuda energia-, ressursi- või ohtlike ainete kasutamisega seotud auditile, mis on tehtud rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi.

Lõige 4 sätestab, et paragrahvi 5 lõike 1 punktides 4, 5 ja 6 nimetatud investeeringu elluviimist toetatakse energia-, ressursi- või ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi alusel, mis on tehtud rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi.

Lõige 5 sätestab, et toetatavad tegevused peavad vastama asjakohastele EL-i ja riiklikele keskkonnanalastele õigusaktidele.

Lõikes 6 sätestatakse nõue, et toetatavad tegevused on kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada taksonoomiamääruse (852/2020) artikli 17 tähenduses. Selle kohaselt on investering jätkusuutlik vaid juhul, kui see „ei kahjusta oluliselt“ (ingl *do no significant harm* ehk DNSH) ühtegi kõnealuses määruuses sätestatud keskkonnanäesmärki. Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimisel Hendrikson & Ko. Analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas DNSH printsiibiga.

Taksonoomiamääruse artiklis 17 on määratletud, mida tähendab keskkonnanäesmärkide oluline kahjustamine. Selleks et määrus vastaks põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“, ei tohi toetatav tegevus kahjustada järgmisi keskkonnanäesmarke:

- 1) *kliimamuutuste leevendamine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet. Toetatavad tegevused ei tekita eeldatavasti kahju hinnatavale eesmärgile, neil puudub negatiivne mõju kliimamuutuste leevendamisele, pigem on mõju positiivne. Ressursi- ja energiatõhusamast tootmisest tingituna ning ringlusse võetavaid tooteid pakkudes väheneb vajadus toota ja ammutada uusi materjale, millega kaasneks kasvuhoonegaaside heide;
- 2) *kliimamuutustega kohanemine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele. Määruse alusel toetatavatel tegevustel puudub otsene mõju kliimamuutustega kohanemisele;
- 3) *vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse*: tegevus kahjustab oluliselt vee ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali või mereala head keskkonnaseisundit. Määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki, pigem on mõju positiivne, sest ressursside parem kasutus vähendab vajadust toota uusi materjale, millega kaasneks ka suurem veekasutus;
- 4) *ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt*: tegevus kahjustab oluliselt ringmajandust (sh jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu), kui see põhjustab olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või loodusvarade otsesel või kaudsel kasutamisel või suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist või võib kahjustada jäätmeid pikaajaliselt kõrvaldades keskkonda oluliselt ja pikaks ajaks. Määruse tegevustel on positiivne mõju. Määruses kirjeldatud toetatavad tegevused võimaldavad ressursse tõhusamalt kasutada ning edendavad ohutut materjaliringlust;
- 5) *saastuse vältimine ja tõrje*: määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki. Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse. Toetatavate tegevuste elluviimisel jälgitakse keskkonnanõudeid. Ressursitõhusamad seadmed vähendavad reostusohu, kuna suurem osa ressursist kasutatakse tootmiseks ning jäätmeid tekib vähem. Oma tootmisjääke kasutades väheneb samuti jäätmetekke ja sellest tingitud võimalik reostus;
- 6) *elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine*: tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust. Määruse raames toetatavatel tegevustel on kaudne positiivne mõju. Tänu ressursitõhusamate lahenduste rakendamisele ja ohutu materjaliringluse edendamisele väheneb uue ressursi hankimise vajadus ja seetõttu mõju keskkonnale.

Eespool toodud analüüsi tulemusena kinnitatakse, et toetatavad tegevused on kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Kliimaministeerium tegi analüüsi ise ning võttis aluseks ka perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavas põhimõtte „ei

kahjusta oluliselt“ analüüsi. Seega ei ole taotlejal vaja teha täiemahulist DNSH hindamist. Taotleja kinnitab, et tegevused on kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“.

Paragrahv 6 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõike 1 järgi on kulu abikõlblik, kui see on kooskõlas ühendmääruse ja kehtestatavas määrides sätestatud tingimustega ja taotluse rahuldamise otsusega. Kulud on abikõlblikud kindlasummalise makse alusel ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt. Kui projekti kogumaksumus on kuni 200 000 eurot, käsitatakse toetust kindlasummalise maksena ning taotluse rahuldamise otsuses määratakse projekti tulemus ja toetuse summa ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt. Kindlasummalise makse korral on toetuse summa määramise alus taotlusekohase projekti kogumaksumus, mis on selgunud eelnõu § 11 lõike 2 punkti 8 järgi. Taotluse esitamisele eelnevad kulud võivad hõlmata näiteks kliimakindluse hindamise ning auditite ja juhtimissüsteemide integreerimisega seotud kulusid, mis on vajalikud investeeringutaotluse esitamiseks.

Lõike 2 kohaselt määratakse abikõlblikeks nende tegevuste kulud, mis on kirjeldatud eelnõu §-s 5, mis saavutavad sellised tulemused, nagu on kirjeldatud eelnõu §-s 3, ja mis jäävad §-s 9 sätestatud piirmääradesse ning vastavad otsusele, mis tehti taotluse rahuldamisel. Samuti on välja toodud abikõlblikkuse tingimused üldise grupierandi määride alusel antava riigiabi puhul, mis võivad teatud juhtudel piirata lõike 2 teistes punktides loetletud kulude lubatavust.

Lõike 2 punkti 9 kohaselt on abikõlblik projektijuhtimise kulu. Projektijuhtimise kulu võib hõlmata näiteks kulusid, mis on seotud hangete tegemise, aruandluse, seire ja omanikujärelevalvega.

Lõike 2 punkti 10 kohaselt on abikõlblik otsene personalikulu. Otsene personalikulu võib hõlmata näiteks keskkonna- või energiatehnikasüsteemide integreerimiseks vajalikke tegevusi.

Lõike 2 punkti 11 kohaselt on abikõlblikud muud kulud, mis on vajalikud § 3 lõike 1 nimetatud eesmärkide saavutamiseks. Näiteks personali koolitamise kulu, mis on vajalik eesmärkide saavutamiseks, on otsene kulu ega liigitu muude kulude alla.

Lõike 2 punkti 12 kohaselt on abikõlblik ka kliimakindluse analüüsi koostamise kulu.

Lõikes 4 punkti 3 kohaselt on energiatõhusa investeeringu rakendamisel abikõlblikud kulud, mis on seotud energiatõhususega kütte-, jahutus- ja ventilatsiooniseadmetes, vee korduskasutussüsteemide rakendamisega või fossiilkütuste kasutamisest loobumiseks tehtavad investeeringutega. Fossiilkütuste kasutamisest loobumiseks tehtavate investeeringute puhul mõeldakse kohapeal kasutatavate fossiilkütusel põhinevate seadmete asendamist elektriseadmetega.

Lõike 5 punktid 1 ja 2 sätestavad, et abikõlblikud kulud on ohutu materjaliringluse tagamiseks vajalikud tegevused ohtlike ainete ohututega asendamiseks toodetes, tegevustes ja teenustes. Toetust antakse investeeringutele, millele võivad eelneda teadus-arendustegevused⁵. Uue protsessi juurutamiseks või toote muutmiseks/seadistamiseks määride kohaselt vajaliku auditi või teostatavusuuringu või investeeringu käigus on kohaldatavuse korral võimalik toetada näiteks katsete, analüüside ja laboritestide tegemist. Need peavad oleme otseselt seotud projekti raames asendatava aine kvaliteedi, tõhususe, kliendile ja kasutusotstarbeks sobivuse, ohutuse jms hindamisega. Ainete asendamise protsessi puhul peavad sellised tegevused olema vajalikud enne uue protsessi juurutamist või toote lõplikku kasutuselevõttu. Siinkohal ei mõelda ohutute ainete materjalivaru soetamist (v.a olemasoleva laovarude mahus) ega teadusarendust, vaid tegevusi või seadmeid, mille puhul ei ole vaja enam ohtlike aineid kasutada.

Lõikes 6 sätestatakse, et kuni 200 000 euro suuruse kogumaksumusega projekti korral on kulu abikõlblik kindlasummalise makse alusel. Kogusumma arvutab rakendusüksus eelarveprojekti

⁵ Teadus- ja arendustegevus (sh eksperimentaalarendus) hõlmab süstemaatilist loominguist tegevust selleks, et suurendada teadmiste, sealhulgas inimest, kultuuri ja ühiskonda käsitlevate teadmiste hulka, ning kasutada neid teadmisi uute rakendusvaldkondade leidmiseks.

põhjal. Selleks on taotleja esitanud hinnavõrdluse. Hinnavõrdluse tegemiseks esitab taotleja võrreldavad hinnapakkumused üksteisest sõltumatult pakkujalt ja pakkumuse lähteülesande kirjelduse koos küsitud pakkumuste infoga kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil. Taotleja peab olema teinud piisavaid pingutusi saamaks võrreldavaid hinnapakkumusi, millega tagada konkurentsi ärakasutamine ning optimaalne hinna ja kvaliteedi suhe. Konkurentsivõimelist hinda saab tõendada võrreldavate pakkumustega. Pakkumuste võtmise protsess peab olema selge ja läbipaistev, pakkumuste esitamiseks tuleb anda piisavalt aega ning taotleja peab tehtud päringud dokumenteerima, et tagada kontrollijale olemasolu (sh võimalike auditite raames). Kindlasummalise makse suuruse määrab rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuses, lähtudes taotleja koostatud ja põhjendatud projekti eelarvest.

Lõikes 7 loetletakse kulud, mis ei ole abikõlblikud.

Lõike 7 punkti 8 kohaselt ei ole abikõlblik hoonete rekonstrueerimine ja uuendamine, kui see ei ole otseselt seotud toetatava tegevusega. Samas võib hoonete rekonstrueerimise ja uuendamise vajadus tuleneda keskkonna- ja energiajuhtimissüsteemi rakendamise tulemustest ning sellisel juhul on tegemist eesmärgipärase investeeringuga. Samuti on hoone ehitamine, rekonstrueerimine ja uuendamine abikõlblik, kui see on vajalik näiteks uue ressursisäästliku tehnoloogia (näiteks tootmisliini) kasutuselevõtuks.

Lõike 7 punkti 11 kohaselt on abikõlbmatu sisepõlemismootoril põhinevate seadmete soetamine, ka juhul, kui kütusena kasutatakse taastuvaid kütuseid, näiteks biodiisli.

Lõikes 8 tuuakse välja, et riigiabi taotlemise korral ei või kavandatavat tegevust alustada ega sellega seotud siduvaid kohustusi võtta varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval. Kliimakindluse hindamise kulud on ka riigiabi taotlemise korral abikõlblikud § 7 lõike 1 kohaselt.

Paragrahvi 7 lõigetes 1–3 käsitletakse täpsemalt meetme raames toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi detaile.

Lõikes 1 selgitatakse, et projekti abikõlblikkuse perioodi algus ei või olla varasem kui taotluse esitamise järgnev päev ning lõpp ei või olla hilisem kui 31.12.2029. See tähendab, et kõik projekti tegevused ja ka kulud peavad jääma abikõlblikkuse perioodi. Erandina on abikõlblik periood pikem, kui projektis on olnud vajalik eelnevalt hinnata kliimakindlust või teha teostatavuse uuring või asjakohane audit ja selleks soovitakse toetust saada. Enne taotluse esitamist ja projekti elluviimise jaoks tehtud kliimakindluse, teostatavuse uuringu ja auditi kulusid saab rahastada ainult vähese tähtsusega abina.

Lõikes 2 selgitatakse, et projekti abikõlblikkuse perioodi kestus on maksimaalselt 24 kuud. See tähendab, et projekti tegevused ja kulud on abikõlblikud maksimaalselt 24 kuud. Juhul kui projekt eeldab kliimakindluse hindamist või auditi tegemist ja see viiakse läbi enne taotluse esitamist, on abikõlblikkuse periood maksimaalselt 30 kuud.

Lõikes 3 selgitatakse, et toetuse saaja taotluse alusel ja mõjuva põhjuse korral võib rakendusüksus abikõlblikkuse perioodi pikendada kuni 18 kuu võrra. See tähendab, et abikõlblikkuse perioodi pikendamisel võib ületada ka lõikes 2 nimetatud perioodi. Projekti tegevustega alustamiseks loetakse näiteks hinnapakkumise võtmist, hanke väljakuulutamist, lepingu sõlmimist, hankimise või ostumenetlusega alustamist jms. Kindlasummalise makse korral loetakse tegevuse alguseks esimese kulu tegemist.

Paragrahvi 8 lõiked 1–11 kirjeldavad riigiabi andmisega seonduvat ja vähese tähtsusega abi andmist. Riigiabi antakse meetmes üldise grupierandi määruse artiklite 14, 36, 38 ja 47 alusel. Artikli 14 alusel toetatava regionaalabi rakendamise eelduseks on rida tingimusi (siinkohal ei ole otstarbekas neid kõiki välja tuua), kuid kokkuvõtlikult seab see vähem piiranguid rahastatava tegevuse sisule ning abikõlblikele kuludele kui teised ÜGEM-i toetuskeemid. Peamine ÜGEM-i artikli 14 spetsiifiline nõue on see, et toetatav tegevus peab vastama alginvesteeringu mõistele (ÜGEM-i art 2 lg 49). Keskkonnainvesteeringute Keskuse varasemas

praktikas on rahastatud ressursitõhususe projektide hulgas enamasti alginvesteeringuks „tootmisvõimsuse suurendamine“, kuid ka „toodangu mitmekesistamine“ ning „tootmise täielik ümberkorraldamine“. Suurettevõtjatele saab artikli 14 lõike 1 kohaselt abi anda ainult alginvesteeringuks, millega soodustatakse asjaomases piirkonnas uut majandustegevust. Uus majandustegevus on defineeritud ÜGEM-i artikli 2 punktis 51. Toetuse maksimaalne määr suurettevõtjale on olenevalt piirkonnast 15–25%, keskmise suurusega ettevõtjale 25–35% ja väikeettevõtjale 35–45% abikõlblikest kuludest.

ÜGEM-i artikli 38 alusel saab anda investeeringuteks ettenähtud abi, mis võimaldab ettevõtjatel saavutada suuremat energiatõhusust. Energiatõhususe mõiste tuleneb artikli 2 punktist 103. Olulisim piirang on see, et rahastatakse vaid „täiendavaid investeerimiskulusid“, nagu need on sätestatud artikli lõikes 4. Toetuse maksimaalne osakaal on suurettevõtjale 35%, keskmise suurusega ettevõtjale 45% ja väikeettevõtjale 55% abikõlblikest kuludest.

ÜGEM-i artikli 36 alusel saab anda investeerimisabi, mis võimaldab ettevõtjatel teha liidu keskkonnakaitsenormatiivides nõutust rohkem või parandada keskkonnakaitselist liidu normatiivide puudumise korral. Ka siin on abikõlblikud vaid „täiendavad investeeringukulud“ (täpsemalt defineeritud artikli lõikes 4). Taotlust menetledes tuleb seega analüüsida nii liidu normatiivide küsimust kui ka abikõlblike kulude suurust. Toetuse maksimaalne osakaal on suurettevõtjale 45%, keskmise suurusega ettevõtjale 55% ja väikeettevõtjale 65% abikõlblikest kuludest. ÜGEM-i artikli 36 kasutamist piirab enim lõige 1a, mis ütleb muu hulgas järgmist: „Käesolevat artiklit ei kohaldata meetmete suhtes, mida reguleerivad täpsemad normid on sätestatud artiklites 36a, 36b ja 38–48. Käesolevat artiklit ei kohaldata samuti fossiilkütuseid (v.a maagaas) kasutavatesse seadmetesse, masinatesse ja tööstuslikku tootmisse tehtavate investeeringute suhtes.“ Sättest tuleks välja lugeda, et kui tegevuse puhul on võimalik anda riigiabi näiteks artiklite 38 või 47 alusel, siis riigiabi artikli 36 alusel anda ei saa. Samuti ei saa eelnõu kohaselt teha artikli 36 lõike 1a muudatuse alusel investeeringut seadmetesse, mis kasutavad fossiilkütuseid, v.a maagaas. Nimetatud muudatuse põhjal võib prognoosida, et praktikas on võimalus artikli 36 alusel abi anda pigem harv, enim on see ehk kasutatav investeeringuks ohtlike ainete kasutamise vähendamiseks.

ÜGEM-i artikli 47 alusel saaks abi anda lisaks ringmajanduse projektidele ka ressursitõhususe projektidele. Abimäär on suurettevõtjatele 45%, keskmise suurusega ettevõtjatele 55% ja väikeettevõtjatele 65%. Artikli 47 kasutamist piiravad aga ka pärast muudatuse tegemist eelkõige kaks olulist tingimust. Esiteks rahastatakse ka siin vaid n-õ täiendavaid investeerimiskulusid (artikli lõige 7). Olulisim piirang on lõikes 6 nõutu: „Investeering läheb kaugemale sellest, mis on majanduslikult kasumlik või juurdunud kaubandustava, mida kasutatakse üldiselt kogu liidus ning eri tehnoloogiavaldkondades.“

Paragrahvis 9 sätestatakse määruse järgi toetava projekti kogumaksumuse piirsumma ja osakaal.

Lõikes 1 sätestatakse projekti minimaalne ja maksimaalne kogumaksumus.

Määruse alusel toetatakse tegevusi meetmest „Ringmajanduse korraldamine“. Kehtiv meetme eelarve on toodud tabelis 3.

Tabel 3. Kehtiv ringmajanduse korraldamise eelarve eurodes meetme nimekirja ja rakenduskava järgi

Meede	Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL-i toetuse eelarve	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
-------	--	----------------------	---------------------------	------------------	--------------

Ringmajanduse korraldamine	Ringmajandus- põhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus; tööstus- ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine; jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine; jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine; ringlussevõtuvõime parandamine ja ohutu materjaliringluse tagamine.	111 028 963	2 122 758	118 500 000	231 651 721
----------------------------	---	-------------	-----------	-------------	-------------

Ringmajanduse korraldamise eelarve detailne jagunemine on esitatud tabelis 4.

Tabel 4. Kehtiv ringmajanduse korraldamise eelarve meetme nimekirja ja rakenduskava järgi

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL-i toetuse eelarve	EL-i toetuse osakaal	Riiklik kaas- finantseering	Oma- finantseering	Kogu- maksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus	9 000 000	63%	794 117	4 500 000	14 294 117
a) TAT käskkiri: teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000
Lisaraha (sekkumisest 21.2.4.15)	2 000 000	85%	352 941	0	2 352 941

b) TAT käskkiri: pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
Lisaraha (sekkumisest 21.2.4.15)	1 000 000	85%	176 470	0	1 176 470
c) TAT määrus: avatud taotlemine	4 500 000	50%	0	4 500 000	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine	34 500 000	33,33%	0	69 000 000	103 500 000
a) TAT määrus: audit (ressursi- ja kemikaaliaudit)	1 000 000	33,33%	0	2 000 000	3 000 000
b) TAT määrus: investering	33 500 000	33,33%	0	67 000 000	100 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus) (sekkumise number 21.2.4.13)	10 000 000	50%	0	10 000 000	20 000 000
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	35 528 963	69%	975 699	15 000 000	51 504 662
a) TAT käskkiri: riigi poolt vajaliku taristu arendamine	740 769	47,93%	804 778	0	1 545 547
b) TAT: avatud taotlemine	34 788 194	70%	170 921	15 000 000	49 959 116
Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine (avatud taotlemine, määrus)	22 000 000	52%	352 942	20 000 000	42 352 942

Vajadus jagada detailselt ringmajanduse korraldamise sekkumise 21.2.4.12 eelarvet pärast kaitsekulutustega seotud ümbertõsteid (edaspidi *REARM*) jääb väiksemaks, kuid ei piira kavandatava määru alusel antavate toetuste kasutamist. Sekkumises 21.2.4.12 on kaks taotlusvooru avatud EL toetussummadega kokku 500 000 eurot (auditite toetamiseks) ja 15 000 000 eurot (investeeringute toetamiseks). Kogu ringmajanduse korraldamiseks kavandatud eelarve on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Ringmajanduse korraldamise eelarve detailne jagunemine REARMi tõttu

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	Rakendusskeem	EL-i toetuse %	Tegevuse kogueelarve EL-i osa, €	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogusumma
21.2.4.11 (teavitus)	käskkiri	85	2 850 000	502 941	0	3 352 941
21.2.4.11 (pärandmõjud)	käskkiri	85	1 650 000	291 176	0	1 941 176

21.2.4.11 (mudelid)	määrus	50–70	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000
21.2.4.12 (audit)	määrus	33	500 000	0	1 000 000	1 500 000
21.2.4.12 (investeeringud)	määrus	15–65	24 000 000	0	56 679 124	80 679 124
21.2.4.13 (pakendid)	määrus	50–70	5 000 000	0	2 000 000	7 000 000
21.2.4.14 (jäätmete liigiti kogumine)	käskkiri	47,93	740 770	804 778	0	1 545 548
21.2.4.14 (jäätmete liigiti kogumine)	määrus	60–80	29 400 000	0	9 317 147	38 717 147
21.2.4.15 (ringlussevõtvõime parandamine)	määrus	54	14 000 000		11 661 678	25 661 678
KOKKU			80 140 770	1 598 895	81 657 949	163 397 614

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale ja taotlusele.

Paragrahvi 10 lõikes 1 sätestatakse nõuded taotlejale.

Lõikes 1 sätestatakse, kes võib toetust taotleda.

Lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et § 5 lõike 1 punkti 1 tegevuste puhul võib taotleja olla äriseadustiku mõistes äriühing, kelle taotluse esitamisele eelneva majandusaasta põhitegevus või kõrvaltegevus vastab vähemalt 20% müügitulu ulatuses justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK)“ toodud järgmistele koodidele: mätetööstus (jagu B, alajagu 07-09) või töötlev tööstus (jagu C, alajagu 10-33) või hulgi- ja jaekaubandus (jagu G, alajagu 46- 47) või majutus ja toitlustus (jagu I, alajagu 55-56) või haldus- ja abitegevused (jagu O, alajagu 77).

Lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et § 5 lõike 1 punkti 2 tegevuste puhul võib taotleja olla äriseadustiku mõistes äriühing, kelle taotluse esitamisele eelneva majandusaasta põhitegevus või kõrvaltegevus vastab vähemalt 20% müügitulu ulatuses justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK)“ toodud järgmistele koodidele: töötlev tööstus (jagu C, alajagu 10-33).

Lõikes 2 sätestatakse, et taotleja peab vastama ühendmääruse §-le 3.

Lõikes 3 sätestatakse, et taotlejal on kohustus teatada rakendusüksusele infot, mis mõjutab toetuse andmise otsust. Info, mille põhjal otsus langetatakse, peab olema võimalikult asjakohane, et vältida hilisemaid vaidlusi ja tagasinõudeid. Taotleja peab selgitama, kuidas vastab taotlus määruse nõuetele.

Paragrahvi 11 lõigetes 1–4 sätestatakse nõuded toetuse taotlusele.

Lõikega 1 kehtestatakse nõue, et toetus, mida taotletakse, ei tohi ületada §-s 9 sätestatud piirmäärasid ning vastaks ühendmääruse § 4 lõikes 1 sätestatule.

Lõikes 2 sätestatakse, milliseid lisaandmeid ja -dokumente peab taotlus sisaldama lisaks ühendmääruse § 4 lõikes 1 nimetatud nõuete täitmist tõendavatele dokumentidele ning ühendmääruse § 4 lõikes 2 nimetatud kinnitustele.

Taotlus peab vastama määruse tingimustele, mis tagab, et toetust antakse eesmärgipärasteks tegevusteks ning projekt on tulemuslik. Taotlus peab sisaldama paragrahvis kirjeldatud andmeid ja dokumente.

Lõike 2 punkti 2 kohaselt tuleb esitada kinnitus, et projekt vastab põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“. Kinnitus tuleb esitada rakendusüksuse kehtestatud juhendialusel, juhend avaldatakse taotlusvooru avamisel rakendusüksuse kodulehel.

Lõike 2 punkti 11 kohaselt peab taotleja arvestama projekti tegevuste elluviimisel kõiki asjakohaseid keskkonnavalaseid õigusakte. Struktuurivahendite kasutamiseks tuleb tutvuda ja nõuete kohaldumise korral arvestada korraldusasutuse veebilehel⁶ toodud keskkonnanõuetega. Taotleja kinnitab, et toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. a määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Enne kinnituse andmist tutvub taotleja põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ teabelehega, mis on lisatud taotlusmaterjalide juurde, et taotleja saaks anda informeeritud kinnituse. Rakendusüksus lisab e-toetuse keskkonda sellised kinnitused, mis kohalduvad kõikidele taotlejatele ühtemoodi. Lõike 2 punkti 14 kohaselt tuleb esitada kliimakindluse tagamise hinnang sellistele taristuinvesteeringutele (näiteks hoonesse), mille kestvus on vähemalt viis aastat. Hinnangu esitamise kirjeldus on toodud käesoleva määruse § 2 punkti 11 juures

Lõike 2 punkti 20 kohaselt tuleb paragrahvi 5 lõike 1 punktides 1, 2 ja 3 nimetatud tegevuse puhul esitada ajakohane teostatavusuuring, mis on tehtud rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi. Et toetatud investeering oleks majanduslikult ja keskkonnahoidlikult tõhus, peab projekt põhinema realistlikul ja põhjendatud teostatavusuuringul. See välistab juhuslikud ja mittetasuvad investeeringud ning tagab, et toetuse abil saavutatakse soovitud tulemused. Teostatavusuuringule ei kehti kutsetunnistuse nõue ning taotleja võib teha aja- ja asjakohase teostatavusuuringu rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi, kuid võib ka kaasata pädeva eksperdi, kelle põhjendatud kulud on abikõlblikud.

Lõike 2 punkti 21 kohaselt tuleb paragrahvi 5 lõike 1 punktides 4–6 nimetatud tegevuste puhul esitada ajakohane audit, mis on tehtud ressursi- ja ohutu materjaliringluse edendamiseks rakendusüksuse kehtestatud juhendi järgi ning energiatõhususe projektide puhul energiamajanduse korralduse seaduse §-s 27 sätestatud nõuete kohaselt. Ajakohane audit on audit, mis vastab asjakohasele juhendile.

Lõikes 3 sätestatakse, et lõike 2 punktis 8 nimetatud võrreldavad hinnapakumused peavad olema saadud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja asjaomases turusektoris tegutsevalt ettevõtjalt ühesuguse lähteülesande järgi tehtud hinnapäringu põhjal. Et teha hinnavõrdlus kindlasummalise makse kehtestamiseks, on vaja võrreldavaid hinnapakumusi kirjalikult taasesitatavas vormis üksteisest sõltumatutelt pakkujatelt ning pakumuse lähteülesande kirjeldust koos küsitud pakumuste infoga. Taotleja peab olema teinud piisavaid pingutusi võrreldavate hinnapakumuste saamiseks, millega tagada konkurentsi ärakasutamine ning optimaalne hinna ja kvaliteedi suhe. Konkurentsivõimelist hinda saab tõendada võrreldavate pakumustega. Ühe ettevõtte esitatud pakumusega ei saa piirduda (sh juhul, kui pakkujad on näiteks pakumuste esitamisest loobunud). Seejuures on oluline, et pakumuste võtmise protsess on selge ja läbipaistev, pakumuste esitamiseks on antud piisavalt aega ning taotleja on selle dokumenteerinud, et tagada kontrolljälje olemasolu (sh võimalikeks audititeks).

Eelnõu 4. peatükis määratakse kindlaks toetuse taotlemise ja taotluste menetlemise protsess.

Paragrahvi 12 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse jooksva taotlusvooru kaudu eelarve ammendumiseni.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotlusvooru eelarve, toetatavate tegevuste loetelu ja ajakava kinnitab rakendusasutus käskkirjaga ning edastab asjakohase teabe rakendusüksusele. Kinnitatud eelarve peab vastama kõnesoleva paragrahvi lõikele 3, mille kohaselt tuleb vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunata toetusteks tootmisüksustesse väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Käskkirjas võib rakendusasutuse juht määrata taotlusvooru eelarve jagunemise

⁶ <https://www.rtk.ee/toetuste-taotlemine-ja-korraldamine/taotlejale-ja-toetuse-saajale/keskkonnanouded>

toetatavate tegevuste ja taotlejate vahel. See võimaldab toetust paindlikumalt suunata eri tegevustele ja taotlejatele. Lähtutakse nii riiklikest prioriteetidest kui ka turu nõudlusest.

Lõikes 3 sätestatakse, et 40% taotlusvooru eelarvest tuleb suunata väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. See nõue kehtestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027 ülesande „Analüüs ja ettepanekud „Rohelisem Eesti“ ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetuste suunamiseks väljapoole Tallinna ja Tartu regioone“ alusel. Ülesanne tuleneb Vabariigi Valitsuse üldisest eesmärgist ja valitsusliidu aluspõhimõttest nr 7.1.5 „Tugevdame Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamisel ettevõtlustoetuste regionaalse jaotamise põhimõtet“. Selleks kehtestatakse suuremat regionaalset tasakaalu loovad tingimused toetuste taotlemiseks ja kasutamiseks, eesmärgiga suunata ettevõtlusmeetmete „Nutikam Eesti“ ja „Rohelisem Eesti“ toetustest vähemalt 40% väljapoole Tallinna ja Tartu regioone. Rakendusüksus jälgib ja tagab, et see nõue oleks täidetud. Kui 40% eelarvest ammendub, avatakse ka Tallinna ja Tartu regiooni eelarve väljaspool seda regiooni toetust taotlevatele ettevõtetele. Juhul kui projekt on regiooni ülene, hõlmates nii Tallinna või Tartu regiooni kui ka väljaspool neid asuvaid piirkondi, arvestatakse selle projekti toetuse eelarve väljaspool Tallinna ja Tartu regiooni suunatuks.

Lõikes 4 sätestatakse, et rakendusüksus kuulutab taotlusvooru välja oma kodulehel ja sihtrühmale suunatud avalikus kanalis (olenevalt avatava taotlusvooru tegevustest). Taotlusvooru peatamisest või sulgemisest teavitab rakendusüksus oma kodulehel ja sihtrühmale suunatud avalikus kanalis. Rakendusüksus sulgeb taotlusvooru selle eelarve ammendumisel või rakendusasutuse käskkirja alusel.

Lõikes 5 sätestatakse, et projektide rahastamiseks võib taotlusvoore korraldada ühe või mitme §-s 5 nimetatud tegevuse elluviimiseks, mis määratakse taotlusvooru korraldamise käskkirjas.

Lõikes 6 sätestatakse, et taotlus toetuse saamiseks esitatakse e-toetuse keskkonna kaudu §-s 11 sätestatud tingimuste kohaselt. Kui e-toetuse keskkonnas esineb tõrkeid, rakendatakse taotluste esitamise päevale ühendmääruse § 5 lõiget 2.

Lõikes 7 sätestatakse, et taotluse menetlemine koosneb taotluse ning taotleja ja partneri nõuetele vastavuse kontrollist, hindamisest ja taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest.

Lõikes 8 sätestatakse, et rakendusüksus võib anda puuduse kõrvaldamiseks taotlejale ja partnerile kuni kümne tööpäeva pikkuse tähtaja.

Lõikes 9 sätestatakse, et rakendusüksus teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse 65 tööpäeva jooksul taotluse esitamisest arvates. Taotluse menetlemise aega võib rakendusüksus põhjendatud juhtudel pikendada.

Senine praktika eelmistel rahastusperioodidel on näidanud, et potentsiaalselt toetatavad projektid on keeruka iseloomuga ning menetlused võivad vajada korduvaid lisapäringuid, mistõttu on menetlusaja pikendamine põhjendatud.

Lõikes 10 sätestatakse, et rakendusüksus võib taotluse läbivaatamise käigus nõuda taotlejalt ja partnerilt selgitusi ja lisateavet taotluses esitatud andmete kohta või taotluse muutmist, kui esitatud taotlus ei ole piisavalt selge, näidates ühtlasi, millised asjaolud vajavad selgitamist, muutmist või dokumentide lisamist.

Lõikes 11 sätestatakse, et rakendusüksus tunnistab taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks, kui on täidetud kõnesolevas määruses sätestatud nõuded.

Paragrahvis 13 sätestatakse valikukomisjoniga seotud tegevused. Rakendusüksus moodustab nõuetele vastavate taotluste hindamiseks valikukomisjoni, mille koosseisu kuulub vähemalt üks ministeeriumi ja kaks rakendusüksuse nimetatud liiget. Rakendusüksus võib kaasata eksperte. Ekspert hinnangu eesmärk on objektiivselt ja konstruktiivselt hinnata projekti vastavust määruses sätestatud tingimustele. Ekspert hinnang peab olema sisuline, põhjendatud ja toetuma konkreetsetele määruse sätetele, sisaldades ka viiteid asjakohastele punktidele. Tegemist ei tohi olla pelgalt arvamused avalduste või subjektiivsete seisukohtade esitamisega. Eksperti hinnang peab olema argumenteeritud viisil, mis toetab menetluse usaldusväärsust ning võimaldab taotlejal oma seisukohti vajadusel täiendada või selgitada. Kõik valikukomisjoni liikmed

allkirjastavad erapooletuse ja sõltumatuse deklaratsiooni. Valikukomisjoni tööd korraldab rakendusüksus, kutsudes vajaduse korral kokku koosoleku. Valikukomisjoni eksperte üldjuhul ei avalikustata, et taotlejatel ei oleks võimalik neid mõjutada. Eksperte ei avalikustata üldjuhul ka tagantjärele, et tagada võimalus kasutada samu eksperte järgmistes sarnase spetsiifikaga toetusskeemides.

Paragrahvis 14 sätestatakse projektide hindamine, vastavus- ja valikukriteeriumid ning valikumetoodika.

Valikukomisjon hindab projekti kriteeriumide alusel, mis on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega. Sättes nähakse ette, et toetuse taotluses kajastatud projekt kuulub rakendusüksuse poolt rahastamisele ja toetuse taotlus rahuldamisele osaliselt või täielikult üksnes juhul, kui on täidetud kõik taotlejale ja taotlusele esitatud nõuded ning projekt neile nõuetele vastab.

Projekti rahastamise otsust tehes lähtub rakendusüksus järgnevatest valikukriteeriumidest.

1. Projekt peab olema kooskõlas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ eesmärkidega ning mõjutama perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava erieesmärgi ja toetusmeetme eesmärkide saavutamist.

Toetuse andmise tingimused on kooskõlas riigi jäätmekava strateegiliste eesmärkidega, eelkõige panustatakse jäätmekava erieesmärgi 3.1 „kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimine ja korduskasutuse edendamine“. Eesmärkide saavutamisele kaasaaitamiseks tuleb suurendada kohalike ressursside väärindamist, tagades samal ajal kohalike ressursside jätkusuutliku ning kliima- ja elurikkuse mõjusid arvestava kasutuse. See omakorda tõhustab loodusressursside kasutamist ja aitab vähendada jäätmete teket.

Valikukriteerium loetakse täidetuks, kui taotluse ja selle lisadokumentide alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruuses nimetatud toetuse andmise eesmärgi. Toetatavate tegevuste väljatöötamisel on eelnimetatud kriteeriume arvestatud. Toetuse taotleja kinnitab projekti kooskõla riigi jäätmekava eesmärkidega ning mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärgi saavutamisele.

2. Projekti põhjendatus. Projekt on põhjendatud juhul, kui toetuse taotluses kajastatud tegevused vastavad toetuse määruuse §-s 5 nimetatud toetatavatele tegevustele. Kriteeriumi raames hinnatakse, kas:

1) projekti eesmärgipüstitus on põhjendatud – on olemas probleem, kitsaskoht või kasutamata arenguvõimalus;

2) projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ette nähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmarke ning planeeritud väljundeid ja tulemusi parimal moel. See tähendab, et projekti tegevused peavad olema teostatavad ja jätkusuutlikud ning rakendusüksusel tuleb seda asjaolu kontrollida. Kriteeriumi kontrollimisel lähtutakse taotlusvormis esitatud infost, taotleja koostatud teostatavusuuringust või auditist või muudest taotluse lisadest. Nende alusel tuvastatakse, kas projekti organisatsiooniline ülesehitus, taotleja taristu, projekti tehniline lahendus, õiguslikud eeldused, vajalikud ressursid ja nõudlus projekti väljundi järele on piisavad, et projekti saab lugeda teostatavaks ja jätkusuutlikuks. Rakendusüksus võib lisaks nõuda huvikirjade esitamist ressursside sisendvoogude tagatuse ja projektiväljundi nõudluse tõendamiseks.

3) tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust ning muid võimalikke faktilisi asjaolusid (näiteks teistest õigusaktidest tulenevad kohustused, loamenetlused ning planeeringud jne).

3. Tuuakse välja vajadus analüüsida projekti kulutõhusust. Kriteeriumi puhul hinnatakse, kas:

1) ettenähtud tegevused/lahendused on kulutõhus viis saavutada planeeritud väljundeid/tulemusi (projekti väljundi jaoks vajalike tegevuste ja eelarve suhe peab olema põhjendatud ja kavandatavad tegevused otseselt suunatud projekti väljundite saavutamiseks);
2) planeeritud eelarve on realistlik (planeeritud tegevused, hind ja elluviimise aeg on tasakaalus) ja mõistlik – on selge, milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve kokku pandud, planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud ning taotleja on suuteline rahastama projektile järgnevaid püsikulusid. Oluline on samuti saada info kindlasummalise makse kehtestamiseks eelarveprojekti alusel.

4. Tuuakse välja vajadus analüüsida toetuse taotleja suutlikkust projekt ellu viia. Kontrollitakse, kas taotlejal on kogemus ning õiguslikud, organisatsioonilised või tehnilised eeldused projekt kavandatud viisil ellu viia, tagades kestlikkuse ja jätkusuutlikkuse (sh taristuinvesteeringute või tootlike investeeringute puhul edasised tegevus- ja hoolduskulud).

5. Taotlus peab olema kooskõlas Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega. Kriteeriumiga hinnatakse, kuidas lisaks projekti vahetutele eesmärkidele võetakse arvesse ja aidatakse kaasa Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete eesmärkide saavutamisele ja panustatakse seeläbi riigi pikaajalise arengustrateegia näitajatesse, mis on sätestatud §-s 3. Taotlus panustab sellesse teemasse siis, kui taotluses nimetatud toetatavad tegevused on lubatud määruse § 5 järgi ning on võimalik panustada § 3 lõikes 4 sätestatud näitajatesse. Rakendusüksus kontrollib taotluses märgitud sisuliste tegevuste kooskõla eespool kirjeldatuga.

Paragrahvi 15 lõigetes 1–6 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse tingimused, millal tehakse taotluse rahuldamise otsus.

Lõikes 2 loetletakse taotluse rahuldamise otsuses olevad toetuse saaja õigused, kohustused ja tingimused. Punkti 5 kohaldatakse mh kindlasummaliste maksete korral, sh käsitletakse maksete suurusi ja tingimusi.

Paragrahv 16 sätestab taotluse rahuldamata jätmise täpsemad tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlus jäetakse rahuldamata ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel.

Lõike 2 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui selles soovitud toetuse suurus ületab meetme eelarve vaba jäägi ja seda ei ole võimalik osaliselt rahuldada, nagu on sätestatud ühendmääruse § 9 lõikes 1.

Lõikes 3 sätestatakse rakendusüksuse õigused juhul, kui taotlus ei vasta ühendmääruse § 9 lõikele 1.

Lõikes 4 sätestatakse, millised andmed pannakse kirja taotluse rahuldamata jätmise otsuses.

Lõikes 5 sätestatakse viis, kuidas taotluse rahuldamata jätmise otsus taotlejale edastatakse.

Paragrahv 17 sätestab täpsemad tingimused, millal taotlus rahuldatakse osaliselt või kõrvaltingimusega.

Lõike 1 kohaselt on taotluse osaline rahuldamine lubatud põhjendatud juhul ja tingimusel, et projekti eesmärk on saavutatav ka osalise toetusega. Taotluse osalise rahuldamise korral võib taotleja nõusolekul vähendada toetuse summat ning muuta toetatavaid tegevusi.

Lõikes 2 tuuakse välja, mis tingimustel saab taotlust osaliselt rahuldada.

Lõikes 3 sätestatakse, et taotluse võib osaliselt rahuldada ühendmääruse § 9 lõike 1 järgi.

Lõikes 4 sätestatakse, millal saab taotluse rahuldamise otsuse teha kõrvaltingimusega. See toimub ühendmääruse § 9 lõigete 2 ja 3 järgi.

Lõikes 5 sätestatakse, et juhul kui toetus on otsustatud tingimuslikult rahuldada, saab taotleja toetust alles pärast seda, kui on rakendusüksuse ettekirjutatud tingimuse täitnud. Maksete

saamise õigus tekib toetuse saajal pärast seda, kui ta on rakendusüksusele tõendanud kõrvaltingimuse saabumist või täitmist.

Paragrahv 18 sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise protsessi.

Lõikes 1 sätestatakse võimalused, mille alusel saab taotluse rahuldamise otsust muuta.

Lõikes 2 loetletakse juhud, kui toetuse saaja on kohustatud taotlema rakendusüksuselt taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Lõikes 3 sätestatakse, et rakendusüksusel on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest juhul, kui muutub oluliselt projekti oodatav tulemus. Ühendmääruse § 12 lõike 6 kohaselt on kindlasummalise makse kasutamisel lubatud muuta üksnes projekti abikõlblikkuse perioodi. Seega tuleb projekti tegevuste ja tulemuste määramisel olla väga hoolikas.

Lõikes 4 sätestatakse tähtaeg, mille jooksul peab rakendusüksus muutmise otsuse tegema.

Paragrahvis 19 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine.

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja õiguseid ja kohustusi.

Paragrahv 20 sätestab toetuse saaja õigused ja kohustused. Toetuse saajal on õigus saada projekti elluviimiseks rakendusüksuselt infot ja selgitusi projekti koordineerima määratud projektikoordinaatorilt.

Toetuse saaja kohustus on projekt taotluse alusel ellu viia, alustada projekti tegevustega kuue kuu jooksul abikõlblikkuse perioodi algusest arvates ning kasutada ja säilitada projekti tulemust taotluses kirjeldatud viisil viis aastat pärast projektile lõppmakse tegemist.

Viie aasta säilitamiskohustus sellisel perioodil on oluline, kuna toetuse abil tehakse suuremahuline investering ning see muutub kulutõhusaks pikema perioodi jooksul. Viieaastane periood annab ka kindluse, et investeringuga soetatud seadmeid ja tarkvara kasutatakse sihipäraselt piisava aja jooksul ja see toetab meetme eesmärkide saavutamist. Lisaks soodustab see soetama seadmeid, mis kestavad kauem ja toetavad seeläbi ka ringmajanduse põhimõtet. Projekti tegevustega alustamiseks loetakse näiteks hinnapakumuste võtmist, hanke väljakuulutamist, lepingute sõlmimist, hankimise või ostumenetlusega alustamist. Kindlasummalise makse korral loetakse üldjuhul tegevuse alguseks esimese kulu tekkimist. Kindlasummalise makse korral tuleb toetuse saajal esitada rakendusüksusele dokumendid tegevuse alustamise kohta.

Toetuse saajal, kes on hankija riigihangete seaduse tähenduses, tuleb riigihangete korraldamisel järgida riigihangete seadust.

Projekti elluviimisel peab toetuse saaja järgima asjakohaseid kohalduvaid keskkonnanalaseid õigusakte ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“. Projekt ei tohi riivata Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõiguseid.

Paragrahvis 21 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord ja aruandes kajastatud teave. Rakendusüksus võib täpsustada aruannetes esitatavat teavet.

Lõigetes 1–6 sätestatakse, mida peab toetuse saaja aruandes kajastama, millal ja kuidas selle esitada. Projektide korral, mille puhul on kohustus esitada kliimakindluse analüüs, peavad toetuse saajad lõpparuandes esitama mh teabe, milliseid kliimakindluse tagamise leevendusmeetmeid või lahendusi projekti elluviimisel rakendati. Aruande esitamisel on oluline roll rakendusüksusel, kes taotluse kohaselt täpsustab, kui tihti ja millal peab aruande esitama. Eeldatavasti toimub järelaruandlus aastaste tulemuste esitamise põhjal esimesel aastal pärast projekti lõppu rakendusüksuse etteantud vormi alusel. „Eesti 2035“ näitajatesse panustamine fikseeritakse ainult kinnitamise teel, eraldi infot ei koguta.

Lõike 5 kohaselt hinnatakse § 3 lõikes 6 nimetatud näitaja saavutamise taset järgnevalt.

Esmase toorme säästuna arvestatakse säästetud ressursi mahtu.

Energiat ja massi raporteeritakse rakendusüksuse avaldatud materjalide kohaselt. Näiteks elektrienergiasäästu teisendamisel tonnidesse lähtutakse sellest, et 1 MWh kaalub 1,32 tonni. Selle arvutuskäigu puhul lähtutakse lihtsustamise huvides asjaolust, et elektrienergiatootmisel on tuginetud puhtalt põlevkivile (tegelik osakaal varieerub aastast aastasse ning on kahanevas trendis (2022. aastal $ca \frac{3}{4}$)) kasuteguriga ca 34% (tegelik vahemik 26–40%), mis tähendab, et 1 MWh elektri tootmiseks on vaja 2,94 MWh põlevkivienergiat. Arvestatud on, et põlevkivi väikseim kütteväärtus on 8 MJ/kg ehk 2,22 MWh tonni kohta.

Ohutu materjaliringluse projektide esmase toorme säästuna arvestatakse ohtlike ainete materjali vähendatud koguseid.

Esmase toorme säästu raporteerimisel tuginetakse rakendusüksuse avaldatud teisendussüsteemile kodulehel ning vajadusel ka lisajuhistele. Näitaja saavutustase raporteeritakse toetuse saaja e-toetuse keskkonnas rakendusüksuse ette antud järelaruande vormil ühe kalendriaasta pärast projekti lõppemist, tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes.

Eelnõu 6. peatükis sätestatakse toetuse maksmise ja kasutamise tingimused.

Paragrahv 22 sätestatakse, et toetust makstakse tegelike kulude alusel ühendmääruse § 27 lõike 1 alusel ja kindlasummalise maksena ühendmääruse § 28 lõike 2 alusel kõnesolevas määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustel. Maksetaotluse menetlemine ja selle peatamine toimub ühendmääruses sätestatud korras.

Eelnõu 7. peatükis sätestatakse taotluse menetlemisega seotud finantskorrektsioonide ja vaiete kord.

Paragrahv 23 sätestab, mille põhjal tehakse finantskorrektsiooni otsus ja toetus tagastatakse. See tehakse ÜSS2021_2027 §-de 28–30 ja ühendmääruse §-de 34–38 põhjal.

Paragrahv 24 määratakse kindlaks vaide esitamise protsess. Vaie tuleb ÜSS2021_2027 § 31 järgi esitada enne halduskohut rakendusüksusele ning see vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi kohaselt võib esitada vaide, mis on tehtud auditi aruande alusel.

4. Eelnõu vastavus EL-i õigusele

Eelnõu alus on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706). Määruse koostamisel lähtutakse muu hulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Komisjoni määrusest (EL) nr 651/2014 (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) EL-i aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, ning Euroopa Komisjoni määrusest (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023).

5. Määruse mõjud

Määrusega reguleeritava meetme tulemused aitavad ellu viia tegevusi Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Määruse koostamise ajal teadaoleva info põhjal hindame, et määruse eelarve vahenditega saavutatakse rakenduskavaga seatud näitajate sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

5.1. Määruse üldine mõju.

Määruses planeeritud tegevused lähtuvad „Eesti 2035“ strateegiast ning selle juurde kuuluvast tegevuskavast, mille raames on Vabariigi Valitsus kokku leppinud reformides ja muudatustes, mis on vajalikud strateegiliste sihtide saavutamiseks ja Euroopa Komisjoni poolt Eestile antud riigipõhiste soovitude elluviimiseks. Meetme tegevusega panustatakse ettevõtete rohepöördesse, kuna selle saavutamiseks tuleb jätkata tootmise kasvu lahtisidumist suurenevast ressursikasutusest ning tootmise keskkonnamõju vähendamist.

5.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Vähendatakse imporditava toorme kasutust tänu tõhusamale ressursikasutusele.

5.3. Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Meetme abil tehtavate investeeringute tulemusena väheneb esmase toorme ammutamisega kaasnev mõju elu- ja looduskeskkonnale. Meetme raames rahastatavad projektid aitavad kaasa ka kasvuhoonegaaside heidete vähenemisele, keskkonnanohiu suurenemisele, ressursside tõhusamale kasutusele ja ringmajanduse edenemisele ning laiemalt rohepöörde saavutamisele.

5.4. Mõju majandusele.

EL-i vahenditega on võimalik ellu viia tegevusi Eesti toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Meetme rakendamise tulemusel parandatakse ettevõtete võimalusi teha investeeringuid energia- ja ressursitõhususe suurendamisse, sh panustatakse Eesti ressursitootlikkuse ja lisandväärtuse kasvu.

5.5. Mõju regionaalarengule.

Kuna meetme tegevuse käigus saavutatakse esmase toorme sääst, on eeldatavalt kaudne positiivne mõju regionaalarengule jätkusuutlikumad ettevõtted, kes aitavad kohalikku elu üleväl hoida. Toetatava sihtgrupi põhjal võib eeldada toetuse suuremat koondumist tööstuspiirkondadesse. Ressursitootlikkuse suurendamine aitab kaasa Eesti majanduse kasvule. Samuti väheneb sõltuvus esmasest, sh imporditavast toorainest, väärtustatakse rohkem Eestis saadavat toorainet. Regionaalse ebavõrdsuse vähendamine tagatakse sättega, mille kohaselt vähemalt 40% taotlusvooru eelarvest suunatakse toetusteks tootmisüksustesse väljapoole Tallinna ja Tartu regioone.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei, Euroopa Komisjoni, perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmete ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Riigi Tugiteenuste Keskusega. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) eelnõu juhtkomisjonile.